

Vlaktaks VVD is verkapte denivellering

Bas Jacobs

Het Financieele Dagblad, 11 Februari, 2005

Het politieke debat over de vlaktaks, aangezwengeld door de VVD, kenmerkt zich door fiscaal onbenul. Het voorstel is niets anders dan een ordinaire denivelleringsoperatie

De VVD streeft naar een uniform tarief in de inkomstenbelasting, aldus uitgelekte plannen van de beginselprogramma commissie. De VVD wil dit realiseren door een beetje in de aftrekposten te schrappen. Eigen huis en pensioen blijven buiten schot. Daarnaast wil ze overheidsuitgaven verlagen en de indirecte belastingen, zoals btw en accijnzen, verhogen.

De VVD meent dat mensen harder gaan werken als de tarieven lager worden, de uitvoeringskosten dalen, en dat de belastingheffing veel eenvoudiger wordt. Coalitiepartijen CDA en D66 zijn voor. De PvdA is niet principieel tegen als er fundamenteel ingegrepen wordt in de aftrekposten. SP en Groen Links wijzen een uniform tarief af vanwege rechtvaardigheidsargumenten.

Helaas kenmerkt het politieke debat zich voornamelijk door fiscaal onbenul. Er bestaat veel verwarring over marginale en gemiddelde tarieven. Het gemiddelde tarief is het tarief dat over het hele inkomen wordt betaald. Het gemiddelde belastingtarief (inclusief indirecte belastingen) is zo'n dertig procent voor de laagste inkomens door de heffingskortingen en inkomensafhankelijke regelingen, en stijgt dan vrij snel naar zo'n veertig procent en is vrijwel vlak over de hele inkomensverdeling vanwege de aftrekposten.

Het marginale tarief is het tarief dat over de laatst verdiende euro wordt betaald. De marginale tarieven op het belastingformulier zijn dan niet informatief. De effectieve marginale tarieven zijn de belastingtarieven na verrekening van alle aftrekposten, inkomensafhankelijke regelingen en indirecte belastingen. De effectieve marginale tarieven lopen niet op - zoals de VVD ons wil doen geloven - maar dalen.

Iemand op het inkomensminimum heeft soms een effectief marginaal belastingtarief van 100 procent vanwege allerlei inkomensafhankelijke regelingen. Iemand met een bruto jaarsalaris van 60.000 euro betaalt geen 52 procent maar heeft een effectief tarief van zo'n veertig procent door aftrekposten. De feitelijke marginale belastingdruk daalt van circa tachtig tot honderd procent tot zo'n veertig procent en stijgt vervolgens licht voor de zeer hoge inkomens.

Sir James Mirrlees heeft de Nobelprijs in de economie gekregen voor het afleiden van de structuur van de effectieve marginale belastingtarieven. De eerste belangrijke les van Mirrlees is dat de overheid alleen arbeid met marginale tarieven belast als ze naar draagkracht belasting wil heffen. Om de lage inkomens gemiddeld minder belasting te laten betalen (via de heffingskortingen en inkomensafhankelijke regelingen) moeten de

effectieve marginale tarieven aan de onderkant hoog zijn om belastingkortingen snel uit te faseren en de hogere inkomens netto te laten bijdragen. Dit verklaart waarom de effectieve marginale belastingtarieven aan de onderkant zo hoog zijn en de gemiddelde tarieven lager.

Ieder pleidooi voor lagere marginale tarieven, over de hele linie of specifiek voor de hogere inkomens, is een pleidooi voor minder draagkracht in de belastingheffing. Hier verraadt de VVD zich als een onvervalst rechtse partij. De VVD is tevens inconsequent. Als ze echt iets wil doen aan de prikkels om hard te werken moet ze haar pijlen richten op lagere marginale tarieven aan de onderkant van het loongebouw en niet aan de bovenkant.

De tweede les van Mirrlees is dat de progressie van het belastingstelsel juist toeneemt als de marginale tarieven aan de onderkant hoger zijn! Iedereen die minder arm is gaat dan namelijk meer belasting betalen. De SP, Groen Links en PvdA, maar ook sommige fiscale economen, zitten op een dwaalspoor als ze suggereren dat progressie moet worden afgemeten aan het oplopen van de marginale tarieven.

De derde les is dat de tariefstructuur van de inkomstenbelasting onafhankelijk is van de omvang van de overheid. De VVD wil de tariefsverlaging financieren uit lagere overheidsuitgaven of hogere indirecte belastingen. De indirecte belastingen drukken het meest op de laagste inkomens. Ook zijn veel overheidsuitgaven voor de lagere inkomens van belang. De VVD kan de opbrengst ook teruggeven door hogere heffingskortingen zonder de marginale tarieven aan te passen. Maar dat wil ze niet aangezien hogere inkomens dan minder profiteren van lagere tarieven. Kortom, de verborgen politieke agenda van de VVD is platte denivellering. Dit blijkt ook uit het taboe op snijden in aftrekposten voor pensioen en eigen huis.

De vierde les van Mirrlees is dat een vlaktaks minder effectief is om belasting naar draagkracht te heffen dan een inkomstenbelasting met gedifferentieerde tarieven. De reden is dat de overheid geen rekening meer houdt met individuele draagkracht en daarom de gemiddelde belastingdruk minder gericht kan verlagen voor de mensen met lagere inkomens. Conclusie: een vlaktaks leidt bij een constante belastingdruk en inkomensneutrale invoering tot hogere marginale tarieven, minder werkgelegenheid en een lager inkomen. Het tegengestelde van wat de VVD beweert.

De enige reden waarom een vlaktaks zinnig zou kunnen zijn is dat de belastinginning met een niet-lineaire tariefstructuur heel veel geld kost. Ook dit is een drogreden. De inningskosten ontstaan bij de vaststelling van het belastbaar inkomen. Het is zeer kostbaar om vast te stellen wat iemands belastbaar inkomen is vanwege ingewikkelde fiscale constructies die worden veroorzaakt door de aftrekposten. Echter, als de Belastingdienst eenmaal het belastbaar inkomen heeft vastgesteld, dan kan daar eenvoudig ieder gewenst niet-linear tarief over geheven worden.

Wederom laadt de VVD de verdenking van holle retoriek op zich. Als de VVD het werkelijk meent met vereenvoudiging en versimpeling van de belastingen, dan moet ze

fundamenteel ingrijpen bij de aftrekposten, inclusief de hypotheekrenteaftrek en de aftrekbaarheid van pensioenpremies. Een vlaktaks is alleen economisch wenselijk mits de hoge inkomens hun tariefsverlagingen zelf financieren via de beperking van de aftrekposten. Als dit inkomensneutraal geschiedt, incasseren we inderdaad een welvaartswinst met hogere lonen en meer werkgelegenheid, lagere huizenprijzen en minder verstoring van financiële markten. De maatschappelijke discussie is door de VVD op het verkeerde been gezet. De VVD verhult schaamteloos een snoeiharde denivelleringsoperatie in blijkbaar aansprekende retoriek, die economisch bezien kant noch wal raakt.

Dr B. Jacobs is onderzoeker openbare financiën en verbonden aan het Europees Universitair Instituut Florence en de Universiteit van Amsterdam.